

พื้นฐาน OPERATION ART และ OPERATION DESIGN

และความสำคัญต่อการวางแผนตามกระบวนการ
วางแผนทางทหารของกองทัพเรือไทย

นาวาโท ณัฐวุฒิ ศิริธรรานนท์
อาจารย์กองวิชายุทธศาสตร์
ฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

บทนำ

ในปัจจุบันอาจจะกล่าวได้ว่า Operational Art และ Operational Design เป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการวางแผน ตัดสินใจ ตามขั้นตอนกระบวนการวางแผนทางทหาร และการวิเคราะห์หาหนทางปฏิบัติฝ่ายข้าศึกตามกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ซึ่งการที่ผู้บังคับบัญชา หรือฝ่ายเสนาธิการสามารถที่จะเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญของ Operational Art และ Operational Design จะช่วยทำให้การวางแผนในการใช้กำลัง และการวิเคราะห์หาหนทางปฏิบัติฝ่ายข้าศึกตามกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีหลักการระ ถูกต้อง และเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ และปัจจัยต่าง ๆ ด้วยความสำคัญของ Operational Art และ Operational Design ตามที่ได้กล่าวมา ในบทความนี้ จึงเป็นบทความที่ช่วยอธิบายพื้นฐานของ Operational Art และ Operational Design และความสำคัญของพื้นฐานดังกล่าวต่อการวางแผนตามกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองของกองทัพเรือไทย ให้แก่ผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่สนใจที่มีพื้นฐานกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองในระดับเบื้องต้นได้เข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การอธิบายเป็นไปตามประเด็นที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ผู้เขียนจึงขอใช้แนวทางการเขียนในลักษณะการตั้งคำถามในประเด็นที่สำคัญ โดยเริ่มตั้งแต่พื้นฐานของ Operational Art และ Operational Design ไปจนถึงความสำคัญต่อการวางแผนตามกระบวนการวางแผนทางทหารของกองทัพเรือไทยและกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองตามลำดับ โดยมีคำถามและรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

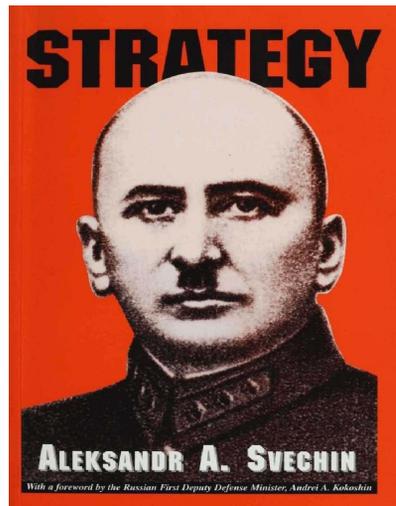
๑. Operational Art มีจุดเริ่มต้นและความเป็นมาอย่างไร?

แนวคิดในเรื่อง Operational Art หรือภาษาไทยใช้คำว่า “ยุทธศิลป์” ได้ถูกพัฒนาแนวคิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยนักทฤษฎีและนักการทหารในประเทศสหภาพโซเวียตที่มีชื่อว่า Mikhail Tukhachevsky ซึ่งในขณะนั้น สหภาพโซเวียตได้เกิดสงครามที่สำคัญได้แก่ สงครามกลางเมืองรัสเซีย (Russian Civil War) ในปี ค.ศ.๑๙๑๗ - ๑๙๒๒ และ สงครามโปแลนด์ - โซเวียต (Polish - Soviet War) ในปี ค.ศ.๑๙๑๙ - ๑๙๒๑ โดยการทำสงครามในช่วงเวลาดังกล่าว Tukhachevsky ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดการเอาชนะข้าศึกโดยการทำการรบที่ซัดซาดและทำลายล้างข้าศึกในครั้งเดียว แต่เห็นด้วยกับแนวคิดในการทำการรบให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์โดยผ่านการรวบรวมความสำเร็จของการปฏิบัติการหลาย ๆ ปฏิบัติการเข้าด้วยกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่จะเป็น

ตัวเชื่อมรอยต่อระหว่างระดับยุทธศาสตร์และยุทธวิธี และเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดเรื่อง Operational Art^๑

ทั้งนี้ แนวคิดของ Tukhachevsky ได้ถูกนำมาต่อยอดโดยนักทฤษฎี และนักการทหารที่ชื่อ นายพล Alexander Andreyevich Svechin ซึ่งในขณะนั้นได้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ในสถาบันการศึกษาของกองทัพสหภาพโซเวียตที่ชื่อ “Raboche-Krest’yanskaya Krasnaya Armiya (RKKA) Staff Academy” ภายหลังสงครามกลางเมือง ในปี ค.ศ.๑๙๒๓ โดย Svechin ได้เริ่มใช้คำว่า “Operational Art” ซึ่งหมายถึง ผลรวมของการดำเนินการยุทธ และการรบในส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่การรบที่กำหนดให้มีการปฏิบัติการทางทหาร เพื่อใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์สุดท้ายในช่วงเวลาที่มีการรบในระดับการทัพ โดย Operational Art จะเป็นเสมือนตัวเชื่อมระหว่างระดับยุทธศาสตร์และยุทธวิธี ทั้งนี้ผลงานของ Svechin ได้ถูกตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ “Strategy” ในระหว่างปี ค.ศ.๑๙๒๓ - ๑๙๒๗ และแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำไปพัฒนาต่อยอดโดยนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงหลายนักทฤษฎี รวมทั้งได้ถูกนำไปใช้ในการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาของกองทัพชั้นนำของโลกอย่างแพร่หลาย^๒

ภาพหนังสือ Strategy
เขียนโดย Alexander Andreyevich Svechin
ถูกตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ “Strategy”
ในระหว่างปี ค.ศ.๑๙๒๓ - ๑๙๒๗

ที่มา : SCRIBD

๒. Operational Art คืออะไร?

Operational Art เป็นคำที่มีความหมายแตกต่างกันออกไปตามบรรณสารการวางแผนทางทหาร ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ บรรณสารต่าง ๆ ได้ให้คำนิยามของ Operational Art ดังต่อไปนี้

- บรรณสาร JP 1-02, JP 3-0, JP 5-0 ได้ให้ความหมายว่า “The cognitive approach by commander and staffs - supported by their skill, knowledge, experience, creativity, and judgement - to develop strategies, campaigns, and operations to organize and employ military forces by integrating ends, ways, and means.”

- บรรณสาร ADFP 5.0.1 AL1, AL2 ได้ให้ความหมายว่า “The skillful employment of military forces to attain strategic goals through the design, organization, sequencing and direction of campaigns and operations.”

- ร่าง อทร.๘๓๐๗ ได้ให้ความหมายว่า “เป็นการใช้กำลังทหารอย่างชำนาญ เพื่อเข้าถึงเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ โดยอาศัยการออกแบบ การจัดองค์กร การลำดับ และการชี้ทิศทางในการปฏิบัติการในสมรภูมิรบและยุทธการต่าง ๆ ยุทธศิลป์จะแปลงการปฏิบัติในระดับยุทธศาสตร์ไปสู่ระดับยุทธการ และสุดท้ายในระดับยุทธวิธี”

ทั้งนี้ เมื่อก้าวโดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า Operational Art นั้น จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างยุทธศาสตร์และยุทธวิธี และมีความหมายว่า “เป็นศิลปะในการใช้กำลังทหารอย่างชำนาญ จากความรู้ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ของผู้บังคับบัญชาและฝ่ายเสนาธิการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์โดยอาศัยการออกแบบ การจัดองค์กร การลำดับ การกำหนดทิศทางในการปฏิบัติการในสมรภูมิรบ รวมทั้งการผสมผสานแนวคิดเรื่องวัตถุประสงค์ (Ends) วิธีการ (Ways) และเครื่องมือ (Means) เข้าด้วยกัน ”

๓. Operational Art มียุทธศิลป์ประกอบที่สำคัญอะไรบ้าง?

ภาพองค์ประกอบของ Operational Art

ในความเป็นจริงรูปแบบของปัญหามืออยู่หลายระดับ ตั้งแต่ปัญหาที่มีโครงสร้างที่ดี (Well - Structured Problem) สามารถหาวิธีการแก้ปัญหาได้ง่าย ไปจนถึงปัญหาที่มีโครงสร้างที่ซับซ้อน (Ill - Structured Problem) เข้าใจได้ยาก และผู้เชี่ยวชาญอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างสำหรับวิธีการแก้ปัญหา^๓ ซึ่งปัญหาที่มีโครงสร้างที่ซับซ้อนนั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ศิลปะ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้แก้ปัญหาควบคู่ไปกับหลักการในการวิเคราะห์หาปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา เช่นเดียวกับการปฏิบัติกรในพื้นที่สนามรบ ซึ่งสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติการมีความซับซ้อนและยากในการวิเคราะห์ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการได้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ Operational Art ที่เป็นการใช้กำลังทหารด้วยศิลปะ ความชำนาญ จากความรู้ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้บังคับบัญชา และฝ่ายเสนาธิการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ และสามารถนำมาใช้เป็นสะพานเชื่อมระหว่างยุทธศาสตร์และยุทธวิธี เพื่อให้มีความเชื่อมโยงและไม่เกิดระยะห่าง ทั้งนี้ เพื่อให้ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจสามารถแบ่ง Operational Art เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ ๘ องค์ประกอบ ตามภาพองค์ประกอบของ Operational Art โดยองค์ประกอบต่าง ๆ ฝ่ายเสนาธิการจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจในหลักการ จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างตรงความมุ่งหมายขององค์ประกอบนั้น ทั้งนี้ แต่ละองค์ประกอบมีหลักการและรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ (Objective) จะเป็นเป้าหมายของการใช้กำลังทางทหาร ซึ่งจะต้องถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน และจะเป็นตัวชี้ว่าในทุกการปฏิบัติการทางทหาร^๔ โดยทั่วไป วัตถุประสงค์จะแบ่งเป็น ๓ ระดับ ประกอบด้วย ระดับยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธี ซึ่งวัตถุประสงค์ในแต่ละระดับจะมีความเชื่อมโยงต่อกัน โดยวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ จะสามารถเป็นได้ทั้งแบบนามธรรม และรูปธรรม ทั้งนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์จะมีความสัมพันธ์กับเครื่องมือหรือกำลังทหารที่จะใช้ในการปฏิบัติการ วัตถุประสงค์ที่มีขอบเขตที่ใหญ่ จะทำให้ต้องใช้เครื่องมือ หรือกำลังทหารที่มีขนาดใหญ่มากกว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ที่มีขอบเขตที่เล็ก^๕

ปัจจัยทางยุทธการ (Operational Factors) จะประกอบด้วย ๓ ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยเวลา (Time) ปัจจัยพื้นที่ (Space) และปัจจัยกำลัง (Force) โดยในการปฏิบัติการทางทหาร ผู้บังคับบัญชาหน่วยรบจะต้องรักษาสมดุลของปัจจัยทั้ง ๓ ปัจจัยให้คงอยู่ตลอดการปฏิบัติการ ซึ่งในระดับของสงครามที่สูงขึ้นก็จะยิ่งทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องรักษาปัจจัย

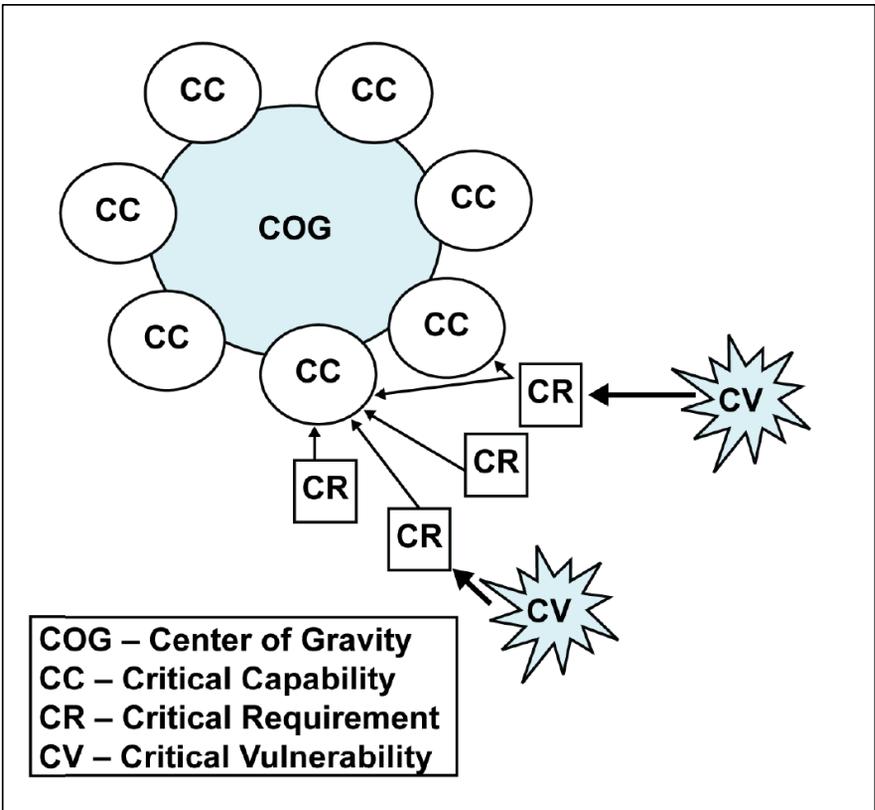
ทั้ง ๓ ปัจจัยให้มีความสมดุลเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากในการปฏิบัติการผู้บังคับบัญชาหน่วยรบไม่สามารถที่จะรักษาสมดุลของทั้ง ๓ ปัจจัยนี้ได้ ก็จะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการปฏิบัติการในอนาคต ทั้งนี้ ปัจจัยพื้นที่และปัจจัยกำลังจะเป็นปัจจัยที่มีลักษณะค่อนข้างคงที่ (Relative Fixed) แต่ปัจจัยเวลาจะเป็นปัจจัยที่มีคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย (Changeable) และไม่สามารถสร้างขึ้น (Regenerated) หรือนำกลับมาได้ใหม่ ซึ่งแตกต่างจากปัจจัยพื้นที่และปัจจัยกำลัง^๖

ฟังก์ชันระดับยุทธการ (Operational Functions) เมื่อมีการส่งกำลังทหารไปปฏิบัติการในพื้นที่การรบต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องมีการสร้างและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติการนั้น ๆ โดยโครงสร้างและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกเรียกแทนด้วยคำว่า “ฟังก์ชัน (Function)” ซึ่งโดยพื้นฐานแล้ว สามารถจำแนกฟังก์ชันที่สำคัญโดยแบ่งออกเป็น ๖ กลุ่ม ได้แก่ การสั่งการและควบคุม (Command and Control) การข่าวกรอง (Intelligence) อำนาจการยิง (Fires) การป้องกัน (Protection) การดำรงความต่อเนื่องในการรบ (Sustainment) และการเคลื่อนย้าย และดำเนินกลยุทธ์ (Movement and Maneuver) โดยในการปฏิบัติการ ฝ่ายเสนาธิการจะต้องพิจารณากิจของแต่ละฟังก์ชันรวมทั้งจะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันให้มีความสอดคล้องกันในการปฏิบัติ^๗

หลักการสงคราม (Principles of War) เป็นหลักการที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการรบของฝ่ายเสนาธิการและประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาของหน่วยกำลัง ซึ่งการนำหลักการสงครามมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การรบจะขึ้นอยู่กับศิลปะ ทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ของฝ่ายเสนาธิการหรือผู้บังคับบัญชาหน่วยกำลังรบ สำหรับกองทัพไทยมีหลักสงครามที่สำคัญ ๑๐ ข้อ ได้แก่ ความมุ่งหมาย การรุก การรวมกำลัง การออมกำลัง การดำเนินกลยุทธ์ เอกภาพในการบังคับบัญชา การระวังป้องกัน การจู่โจม ความง่าย และการต่อสู้เบ็ดเสร็จ^๘

การวิเคราะห์จุดศูนย์จุด (COG Analysis) ตามแนวคิดของ Clausewitz จุดศูนย์จุดจะหมายถึงศูนย์รวมของพลังงานและความเคลื่อนไหวทั้งหมด (The Hub of All Power and Movement)^๙ ซึ่งการหาจุดศูนย์จุดของฝ่ายเราและฝ่ายข้าศึก โดยปกติจะเรียกว่า “การระบุจุดศูนย์จุด (COG Identification : COG ID)” ทั้งนี้ การที่จุดศูนย์จุดจะดำรงอยู่ได้จะต้องมีองค์ประกอบวิกฤต (Critical Factor) มาสนับสนุน ซึ่งได้แก่ ชีตความสามารถวิกฤต (Critical Capability : CC) ความต้องการวิกฤต (Critical

Requirement : CR) ความล่อแหลมวิกฤต (Critical Vulnerability : CV) ซึ่งการวิเคราะห์จุดศูนย์ถ่วง (COG Analysis) จะเป็นการวิเคราะห์ที่ตัวแปรต่าง ๆ ขององค์ประกอบวิกฤต (Critical Factor) ซึ่งได้แก่ CC CR CV ภายหลังจากได้ระบุจุดศูนย์ถ่วง (COG Identification : COG ID) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยการวิเคราะห์จุดศูนย์ถ่วงมีความมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อให้เห็นขีดความสามารถต่าง ๆ ที่สำคัญภายในที่ทำให้ COG สามารถดำเนินตามฟังก์ชันของตนเองได้ รวมทั้งให้ได้ว่าซึ่งความล่อแหลมวิกฤต (Critical Vulnerability : CV) ของทั้งกำลังฝ่ายเรา และกำลังฝ่ายข้าศึก^{๑๑} ทั้งนี้ การทราบ CV ของกำลังฝ่ายเรา จะทำให้เราสามารถจัดกำลังคุ้มกันกำลังรบที่มีความอ่อนแอ ในขณะที่การทราบ CV ของฝ่ายข้าศึก จะทำให้ฝ่ายเราสามารถใช้กำลังโจมตีจุดอ่อนแอของข้าศึก โดยหลีกเลี่ยงการโจมตีที่จุดแข็ง ซึ่งได้แก่ COG ของข้าศึกโดยตรง)^{๑๒}

ภาพองค์ประกอบวิกฤต (Critical Factor)

ภาวะผู้นำในระดับยุทธการ (Operational Leadership) การปฏิบัติการทางทหาร หรือการทำการรบในปัจจุบัน ผู้บังคับบัญชาและฝ่ายเสนาธิการจะต้องปฏิบัติการในพื้นที่ที่มีสภาวะแวดล้อมที่มีความซับซ้อน มีข้อจำกัดต่ออิสรภาพในการเคลื่อนกำลัง (Freedom of Movement) ของกองกำลัง เช่น ข้อจำกัดด้านกฎหมาย การเมือง วัฒนธรรม และข้อจำกัดสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ภายใต้สภาวะดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเพื่อให้การตัดสินใจในการวางแผนหรือใช้กำลังทหารดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเป็นศิลปะและไม่สามารถที่จะวัดค่าได้ ยิ่งระดับการรบที่สูงก็จำเป็นที่จะต้องให้ผู้บังคับบัญชาที่มีภาวะผู้นำที่ดีในการตัดสินใจ แต่อย่างไรก็ตาม จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาในสนามรบ ได้แก่ อิสรภาพในการปฏิบัติ (Freedom of Action) ความกล้าหาญทางศีลธรรมในการตัดสินใจ (Moral courage to make decisions) และการควบคุมบังคับบัญชาผ่านคำสั่งภารกิจ (Command and Control Through Mission Orders)^{๑๒}

การฝึกในระดับยุทธการ (Operational Training) การฝึกดำรงขีดความสามารถในการรบในช่วงเวลาที่ไม่มีความเสี่ยงจะเป็นการช่วยรักษา และพัฒนาทักษะในการประยุกต์ใช้ Operational Art ในการวางแผนและการปฏิบัติการทางทหารเมื่อเกิดสถานการณ์จริง โดยในการฝึกควรนำสภาพแวดล้อมที่จะต้องไปประสบในการปฏิบัติการจริงในหลาย ๆ สภาพแวดล้อมมาทำการฝึกเพื่อให้เกิดประสบการณ์และความคุ้นเคย และผลจากการฝึกควรนำมาใช้เป็นส่วนที่ช่วยในการพัฒนาแนวคิด หลักนิยมการรบ และการวางแผน ทั้งนี้ หลักนิยมควรจะมีรูปแบบที่สามารถอธิบายให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน (Descriptive) มากกว่าเน้นในการกำหนดกฎเกณฑ์ (Prescriptive) และมีความยืดหยุ่นในการนำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้งมุ่งเน้นให้เกิดการประสานงานระหว่างเหล่าทัพที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์และแนวทางการใช้กำลังเดิมของเหล่าทัพ โดยสรุปแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าการฝึกและการพัฒนาหลักนิยมที่มีประสิทธิภาพ มีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะด้าน Operational Art ให้แก่ ผู้บังคับบัญชา ฝ่ายเสนาธิการ และนักวางแผนเมื่อจะต้องไปปฏิบัติการทางทหารในสถานการณ์จริง^{๑๓}

การวางแผนระดับยุทธการ (Operational Planning) โดยทั่วไปการวางแผนจะแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ประกอบด้วย การวางแผนระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) การวางแผนระดับยุทธการ (Operational Planning) และการวางแผนระดับยุทธวิธี (Tactical Planning) โดยการวางแผนระดับยุทธการ (Operational Planning) จะอยู่ตรงกลาง

ระหว่างยุทธศาสตร์และยุทธวิธี โดยเป็นการเตรียมการทดสอบและการปฏิบัติการตามแผน สำหรับการทัพที่เฉพาะเจาะจง (Specific Campaigns) และการปฏิบัติการหลัก (Major Operation) โดยการวางแผนระดับยุทธการจะใช้หลักการ Operational Art มาช่วย ในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา^{๑๔}

วิธีการใช้กำลังรบ (Combat Forces' Employment) ในการดำเนินยุทธวิธี (Tactical Action) การปฏิบัติการหลัก (Major Operation) และการปฏิบัติการทัพ (Campaign) โดยปกติจะดำเนินไปโดยมีองค์ประกอบ (Elements) หลักที่สำคัญ ได้แก่ การรวมกำลัง การดำเนินกลยุทธ์ และการต่อต้านการดำเนินกลยุทธ์ การลวง และต่อต้านการลวง จุดศูนย์กลาง กำลังสำรอง การไล่ล่า การถอนกำลัง การสร้างศักยภาพการรบ ความสำเร็จในการยุทธ์ กำลังหลัก (Main Force) กำลังสนับสนุน (Supporting Force) โดยปัจจัยในเรื่องเวลา (Time) พื้นที่ (Space) และกำลัง (Force) จะเป็นปัจจัยหลักที่มีผลกระทบต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ^{๑๕}

กล่าวโดยสรุปสำหรับคำถามข้อ ๓ แนวคิดเรื่อง Operational Art มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๙ องค์ประกอบ ตามที่ได้กล่าวในข้างต้น ซึ่งจะถูกนำไปประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผนทางทหารและกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ทั้งนี้ ในการนำ Operational Art ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนจำเป็นต้องมีความเข้าใจแต่ละองค์ประกอบของ Operational Art อย่างทองแท้ ร่วมกับการศึกษาบทเรียนการวางแผนการรบในระดับยุทธการจากประวัติศาสตร์สงครามในอดีต สิ่งดังกล่าวจะช่วยทำให้ผู้บังคับบัญชา ฝ่ายเสนาธิการ รวมทั้งนักวางแผนต่าง ๆ สามารถพัฒนาทักษะในเรื่อง Operational Art และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนทหาร หรือการปฏิบัติการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. Operational Design คืออะไร?

ความหมายของ Operational Design ตามแต่ละบรรณสารต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกับความหมายของ Operational Art ซึ่งการที่จะทำความเข้าใจความหมายของ Operational Design โดยให้เข้าใจอย่างแท้จริงจำเป็นต้องพิจารณาใจความที่สำคัญของการให้ความหมายตามแต่ละบรรณสาร ซึ่งในที่นี้สามารถกล่าวถึงความหมายของ Operational Design ได้ดังนี้

- บรรณสาร JP 5-0 ได้ให้ความหมายว่า “Operational Design is a methodology

used to aids commander and planner in organizing and understanding the Operational Environment.”

- บรรณสาร ADFP 5.0.1 AL1, AL2 ได้ให้ความหมายว่า “Operational design is the contemporary application of operational art in producing a schematic that represents the commander’s operational approach to a situation.

- ร่าง อทร.๘๓๐๗ ได้ให้ความหมายว่า “เป็นกระบวนการวาดภาพการรบ (Schematic) ซึ่งเกิดจากการใช้องค์ความรู้ทางยุทธศิลป์เป็นการสังเคราะห์แนวความคิดแบบคลาสสิกเรื่องยุทธศิลป์ที่พัฒนาขึ้นมาในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ถึงต้นศตวรรษที่ ๒๐”

เมื่อก้าวโดยสรุปอาจจะกล่าวได้ว่า Operational Design จะหมายถึง กระบวนการที่จะช่วยผู้บังคับบัญชาและนักวางแผนในการเข้าใจสถานะแวดล้อมทางยุทธการ (Operational Environment) และสร้างภาพการรบ (Schematic) ที่จะเป็นตัวแสดงแนวทางการยุทธ์ (Operational Approach)

๕. กระบวนการ Operational Design มีอะไรบ้าง และแต่ละกระบวนการ มีแนวทางอย่างไร?

กระบวนการ Operational Design หรือตามบรรณสารต่าง ๆ มักจะใช้คำว่า Design Methodology ตามหลักการแล้วจะมี ๔ ขั้นตอน ประกอบด้วย การเข้าใจทิศทางการปฏิบัติการในระดับยุทธการ (Understand The Operational Direction) เข้าใจสภาพแวดล้อมทางยุทธการ (Understand Operational Environment) การกำหนดปัญหา (Define Problem) และพัฒนาแนวทางการยุทธ์ (Develop an Operational Approach) ซึ่งในแต่ละกระบวนการมีรายละเอียด ดังนี้^{๑๖}

การเข้าใจทิศทางการปฏิบัติการในระดับยุทธการ (Understand The Operational Direction) จะเป็นขั้นตอนในการทำความเข้าใจทิศทาง และคำแนะนำจากหน่วยเหนือ (HHQ Guidance) สำหรับนำมาเริ่มในการวางแผน ซึ่งการเข้าใจทิศทางจากหน่วยเหนืออย่างชัดเจนจะทำให้การปฏิบัติการทางทหารในครั้งนั้นตรงความมุ่งหมายและเป็นไปตามสิ่งที่หน่วยเหนือต้องการ ซึ่งทิศทางหรือคำแนะนำจากหน่วยเหนือสามารถทำได้ ในหลายรูปแบบ เช่น ในรูปแบบของคำแนะนำ (Guidance) หรือคำสั่งเตือน (Warning Order) โดยในคำแนะนำหรือคำสั่งของหน่วยเหนื่อดังกล่าวจะมีสิ่งที่สำคัญ ได้แก่ สถานะสุดท้ายที่ต้องการ (End State) และวัตถุประสงค์ (Objective) ของการปฏิบัติการ ซึ่งปัจจัยทั้งสองสิ่ง

ดังกล่าว จะเปรียบเสมือนเป็นตัวตั้งต้นที่จะนำมาใช้ในการกำหนดทรัพยากรภายใต้ข้อจำกัด ความเสี่ยง รวมทั้ง เป็นตัวนำมากำหนดเป็นแนวทางการยุทธ์ (Operational Approach) ทั้งนี้ ในกระบวนการการเข้าใจทิศทางการปฏิบัติการในระดับยุทธการ (Understand The Operational Direction) จะมีคำถามที่สำคัญ ๔ ข้อ ซึ่งนักวางแผนจะต้องคำนึงถึงในขณะ ที่วางแผน ได้แก่^{๓๓}

- อะไรคือวัตถุประสงค์ และสภาวะสุดท้าย (Ends)?
- ลำดับการปฏิบัติการใดบ้าง ที่น่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ และสภาวะสุดท้าย (Ways)?
- ทรัพยากรใดบ้างที่จะต้องนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของลำดับการปฏิบัติการ (Means)?
- อะไรอาจจะเป็นโอกาสให้เกิดความล้มเหลวในลำดับการปฏิบัติการเหล่านั้น (Risk)?

- (1) What are the objectives and desired end state? (**Ends**)
- (2) What sequence of actions is most likely to achieve those objectives and end state? (**Ways**)
- (3) What resources are required to accomplish that sequence of actions? (**Means**)
- (4) What is the likely chance of failure or unacceptable results in performing that sequence of actions? (**Risk**)

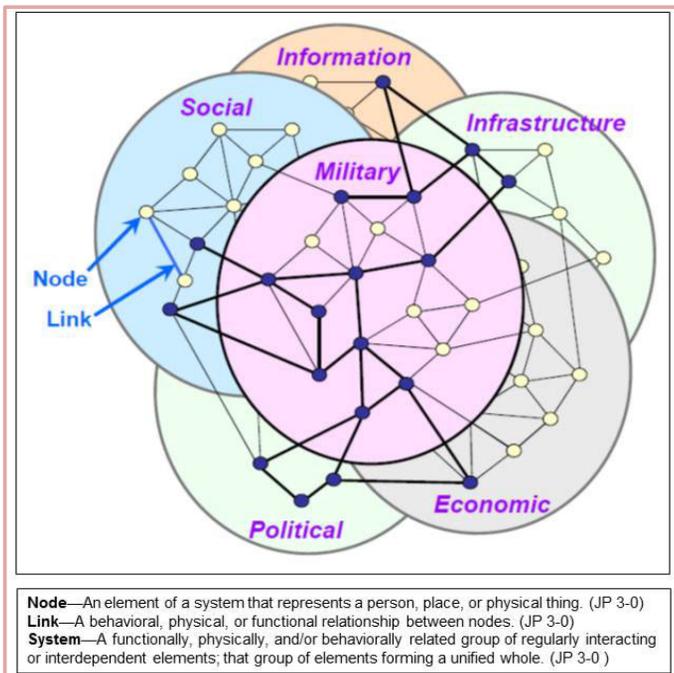
ภาพคำถามที่นักวางแผนจะต้องคำนึงถึงในกระบวนการ Operational Design^{๓๔}

เข้าใจสภาพแวดล้อมทางยุทธการ (Understand Operational Environment)

ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมของการปฏิบัติการทางทหารมีความซับซ้อน เนื่องจากมีตัวแปร ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งตัวแปรอื่น ๆ ทั้งที่เป็นกายภาพและมีใช้กายภาพ เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยตัวแปรดังกล่าวในบางตัวแปรมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงต่อกัน โดยหากการปฏิบัติการครั้งใดนักวางแผนไม่ได้ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมในพื้นที่ปฏิบัติการ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ อย่างทอ่งแท้ อาจจะทำให้การเกิดผลกระทบ ที่ไม่คาดคิดต่อการปฏิบัติการ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งโดยปกติในการแสดงภาพ ความสัมพันธ์ภายในสภาพแวดล้อมทางยุทธการจะนิยมใช้การแสดงภาพในรูปของระบบ (System) และระบบย่อย (Sub-System) โดยภายในจะประกอบไปด้วยโหนด (Nodes) ต่าง ๆ และความเชื่อมโยง (Link) ระหว่างโหนด และนิยมใช้โมเดลที่ชื่อว่า PMESII (Political, Military, Economic, Social, Information, and Infrastructure model) มาช่วยในการแสดงภาพความสัมพันธ์ของระบบ ระบบย่อย โหนด และความเชื่อมโยงต่าง ๆ ทั้งนี้ ในระหว่างที่ที่นักวางแผนได้พยายามพัฒนาความเข้าใจของสภาพแวดล้อมทางยุทธการ

อาจจะพบตัวแปรย่อยเกิดขึ้นมา ได้แก่ ตัวแสดง (Actors) แนวโน้ม (Tendency) ศักยภาพ (Potential) และแรงตึงเครียด (Tension) ซึ่งที่มวางแผนจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของระบบ และภาพรวมของสภาพแวดล้อมทางยุทธการได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยตัวแปรย่อยต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้^{๑๙}

- **ตัวแสดง (Actors)** จะเป็นหนึ่งในโหนดของการวิเคราะห์ หรือสามารถที่จะเป็น ปัจเจก กลุ่ม ชาติ และอื่น ๆ ซึ่งกระทำโดยมุ่งไปที่ผลประโยชน์ (Interest)
- **แนวโน้ม (Tendency)** จะเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงแนวโน้ม หรือพฤติกรรม ของตัวแสดง (Actor) ทั้งนี้ ในการระบุแนวโน้ม (Tendency) ที่วางแผนสามารถที่จะประเมิน ช่วงของการปฏิบัติ (Range of Action) ที่เป็นไปได้ ซึ่งตัวแสดงสามารถที่จะนำมาปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจจะรวมหรือไม่รวมอิทธิพลจากภายนอกก็ได้
- **ศักยภาพ (Potential)** ขีดความสามารถที่มีอยู่แต่ต้น หรือขีดความสามารถ ที่สามารถจะพัฒนาการมีปฏิสัมพันธ์ หรือความสัมพันธ์ของตัวแสดง
- **แรงตึงเครียด (Tension)** หมายถึง แรงเสียดทาน (Friction) ที่เกิดขึ้นในระบบ ระหว่างตัวแสดง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผลประโยชน์มีความแตกต่าง

๒๐
 ภาพแสดงความสัมพันธ์ภายใน Operational Environment

- **การกำหนดปัญหา (Define Problem)** จะเป็นขั้นตอนในการระบุตัวแสดงหรือสถานการณ์ใด ๆ ในสภาวะแวดล้อมทางยุทธการที่จะมาหยุดการเปลี่ยนแปลงจากระบบที่เฝ้าสังเกตในปัจจุบัน (Observed System) ไปยังระบบที่ปรารถนา (Desired System) ซึ่งในการกำหนดปัญหาควรที่จะรวบรวมความเข้าใจข้อจำกัดของหน่วยเหนือ โดยเฉพาะข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับการนำมาใช้กำหนดวิธีการ (Way) และเครื่องมือ (Means) รวมทั้งนำการวิเคราะห์แรงตึงเครียด (Tension) จากขั้นตอนเข้าใจสภาพแวดล้อมทางยุทธการ (Understand Operational Environment) มาคิดวิเคราะห์ทีในการหาแนวทางรับมือ รวมทั้ง หาความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น โดยข้อแถลงปัญหา (Problem Statement) ควรที่จะบรรยายรายการปัจจัยต่าง ๆ ของปัญหา พื้นที่ที่เกิดแรงตึงเครียด การแข่งขัน และโอกาส และการระบุพื้นที่ที่จะใช้ในการปฏิบัติการที่จะเปลี่ยนสถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปสู่สภาวะสุดท้ายที่ฝ่ายเราต้องการ ก่อนที่ข้าศึกจะลงมือกระทำก่อน^{๒๑}

- **พัฒนาแนวทางการยุทธ (Develop an Operational Approach)**
ในขั้นตอนดังกล่าวจะเป็นการแสดงวิสัยทัศน์ของผู้บังคับบัญชาว่าการปฏิบัติการทางทหารในครั้งนั้นจะดำเนินไปในแนวทางใด โดยการแสดงภาพ ควรที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงแนวทางโดยสมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วยตัวแสดง (Actors) การสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ (Support of Agencies) และหุ้นส่วน (Partner) ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการในครั้งนั้น นอกจากนี้ ควรจะต้องอธิบายข้อจำกัดทางด้านยุทธการ (Operational limitations) ได้แก่ ข้อบังคับ และข้อจำกัด (Constraints and Restraint) และอธิบายความเจตนาเริ่มต้น รวมทั้ง ความเสี่ยงที่ผู้บังคับบัญชารับได้ หรือยอมรับไม่ได้ในระหว่างปฏิบัติการ สำหรับการอธิบายแนวทางการยุทธที่สามารถที่จะอธิบายในลักษณะข้อความบรรยาย หรือภาพกราฟิก เช่น เส้นแนวการยุทธ (Line of operation : LOO) หรือเส้นแนวความพยายาม (Lines of effort : LOE) และแสดงถึงสภาวะสุดท้ายที่ต้องการ (End State) วัตถุประสงค์ (Objectives) เป็นต้น^{๒๒}

กล่าวโดยสรุปสำหรับคำถามข้อ ๕ กระบวนการ Operational Design ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจทิศทางการปฏิบัติการในระดับยุทธการ เข้าใจสภาพแวดล้อมทางยุทธการ การกำหนดปัญหา และพัฒนาแนวทางการยุทธ ซึ่งกระบวนการ Operational Design เปรียบเสมือนเป็นแนวคิดในภาพรวม ก่อนที่จะมาเป็นกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการ ด้านข่าวกรอง ซึ่งการที่นักวางแผนเข้าใจกระบวนการ Operational Design จะช่วยทำให้

เข้าใจที่มาของแนวคิดในแต่ละขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๖. Operational Design มีองค์ประกอบที่สำคัญอะไรบ้าง และมีประโยชน์ต่อนักวางแผนอย่างไร?

Termination	Termination	Framing	End State	Framing
End state	End state	End state	Objectives	End State
Objective	Objectives	Objectives	Balance Operational Factor	Objectives
Effect	Effects	COG	vs Strategic Objective	COG
COG	COG	DP	ID of Critical Factors, COG	DP
DP	DP	Effects	Operational Idea(Scheme)	Effects
Line of operations	Lines of operations	Line of Operations	Interior vs Exterior Lines	Line of Operations
Direct/Indirect App.	Lines of effort		Operational Direction	
Anticipation	Direct/Indirect App.		Operational Sustainment	
Operational reach	Anticipation		Force Requirement	
Culmination	Operational reach			
Arranging operations	Culmination			
Forces and functions	Arranging operations			
Line of effort	Forces and functions			
Planner's Handbook V. 1.0	JP-05	A.D.F.P.5.0.1 AL2 (2016)	Joint Operation (Milan Vego)	ร่าง อพร.๘๓๐๗

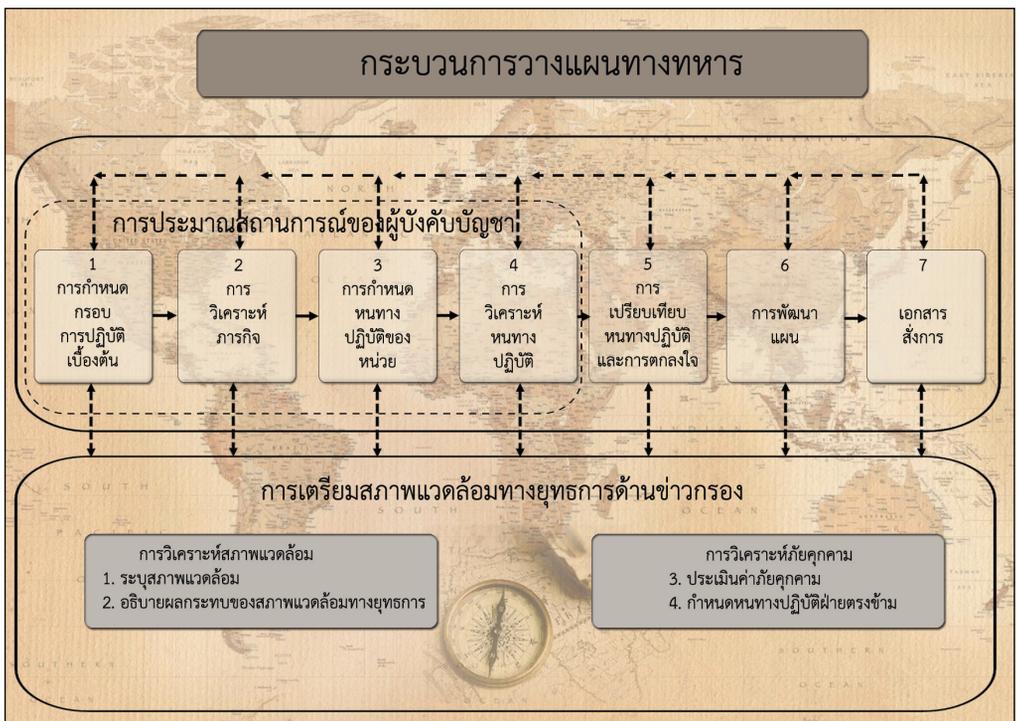
ภาพองค์ประกอบของ Operational Design (Design Elements)^{๒๓}

องค์ประกอบของ Operational Design (Design Elements) ได้ถูกกำหนดแตกต่างกันออกไปตามประเภทของบรรณสารในต่างประเทศ และร่าง อพร.๘๓๐๗ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเปรียบเทียบจากทุกบรรณสารตามที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของ Operational Design ที่สำคัญ และทุกบรรณสารได้กล่าวถึง ประกอบด้วย สภาวะสุดท้ายที่ต้องการ (End state) วัตถุประสงค์ (Objective) ผลกระทบ (Effect) จุดศูนย์กลาง (COG) สภาวะที่ต้องการทางการรบ (Decisive Point : DP) และเส้นแนวการยุทธ์ (Line of operations)^{๒๓}

ทั้งนี้ องค์ประกอบของ Operational Design มีประโยชน์ที่สำคัญ กล่าวคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างผลผลิตที่สำคัญตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผนทางทหารได้ ด้วยเหตุดังกล่าว นักวางแผนจึงควรที่จะต้องทำความเข้าใจความหมายของแต่ละองค์ประกอบ (โดยเฉพาะองค์ประกอบที่สำคัญ) แนวทางการนำไปใช้ รวมทั้ง ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เป็นไปตามหลักการ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการวางแผนทางทหารได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นไปตามหลักตรรกะ

๗. พื้นฐานของ Operational Art และ Operational Design มีความสำคัญอย่างไรต่อการวางแผนตามกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองของกองทัพเรือไทยใช้ในปัจจุบัน?

การวางแผนทางทหารของกองทัพเรือไทยในปัจจุบันได้ใช้กระบวนการวางแผนทางทหาร โดยอ้างอิงตามร่าง อพร.๘๓๐๗ การวางแผนทางทหาร โดยเอกสารดังกล่าวมีที่มาจากบรรณสารต่างชาติหลายฉบับ ประกอบด้วย NWC 4111H NWP 5-01 Joint Military Appreciation Process (ADFP 5.0.1) และ Campaign Planning Handbook ซึ่งเนื้อหาภายในประกอบด้วย กระบวนการวางแผนทางทหาร ๗ ขั้นตอน และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ๔ ขั้นตอน รายละเอียดตามภาพกระบวนการวางแผนทางทหาร^{๒๕}

ภาพกระบวนการวางแผนทางทหาร และการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง

ซึ่งในการวางแผนทางทหารตามกระบวนการดังกล่าว โดยมุ่งหวังให้เกิดประสิทธิผล และให้การใช้กำลังทหารเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการ ฝ่ายเสนาธิการจำเป็นที่จะต้องประยุกต์ใช้พื้นฐานและองค์ประกอบของ Operational Art ที่มีความเป็นศิลปะมากกว่าวิทยาศาสตร์ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผนทางทหาร เพื่อให้การวางแผนดำเนินไปอย่างเชื่อมโยง ตัวอย่างที่สำคัญในการประยุกต์ใช้ Operational Art ในกระบวนการวางแผนทางทหาร ตามร่าง อทร.๘๓๐๗ เช่น การใช้ศิลปะ ควบคู่กับหลักการในการกำหนดวัตถุประสงค์ในระดับยุทธการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์หน้าที่ในระดับยุทธการ (Operational Function) ที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติการณ์นั้น ๆ การระบุจุดศูนย์จุด และวิเคราะห์จุดศูนย์จุดให้เป็นไปตามหลักตรรกะ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ศิลปะ ความชำนาญ และประสบการณ์ของฝ่ายเสนาธิการ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการวางแผนทางทหาร จนได้ผลผลิตเป็นแนวความคิดในระดับยุทธการ (Ways) ที่มีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ (Objective) และกำลังรบ (Means) นอกจากนี้ พื้นฐานและองค์ประกอบของ Operational Art ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง โดยเฉพาะการใช้ปัจจัยในระดับยุทธการ (Operational Factor) เรื่อง เวลา พื้นที่ และกำลัง ในการวิเคราะห์ผลกระทบของสภาพแวดล้อมต่อกำลังฝ่ายเราและฝ่ายข้าศึก โดยผลผลิตของปัจจัยเรื่อง เวลา พื้นที่ และกำลัง เสนาธิการฝ่ายข่าวกรอง สามารถนำมาประยุกต์และวิเคราะห์เป็นแนวทางปฏิบัติฝ่ายตรงข้ามที่มีความเป็นไปได้ สอดคล้องกับหลักเหตุผลและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้กำลังของฝ่ายตรงข้าม จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าพื้นฐานของ Operational Art จะอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้

สำหรับพื้นฐานของ Operational Design ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ กระบวนการ Operational Design (Design Methodology) และองค์ประกอบของ Operational Design โดยกระบวนการ Operational Design จะเป็นแนวทางในภาพรวมของขั้นตอนที่สำคัญในการกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ในขณะที่องค์ประกอบ Operational Design สามารถนำมา

ประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์หรือแสดงภาพแนวทางการปฏิบัติที่เป็นผลผลิต ให้มีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการ Operational Design และองค์ประกอบ Operational Design กับกระบวนการ วางแผนทางทหาร และการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ตามร่าง อทร. ๘๓๐๗ โดยใช้กระบวนการ Operational Design ๔ ขั้นตอน มาเป็นกรอบในการอธิบาย ความสัมพันธ์ได้ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การเข้าใจทิศทางการปฏิบัติการในระดับยุทธการ (Understand The Operational Direction) ซึ่งจะกล่าวถึงการทำความเข้าใจคำแนะนำ หรือคำสั่ง การจากหน่วยเหนือ จะสัมพันธ์กับกระบวนการวางแผนทางทหารตามร่าง อทร.๘๓๐๗ ในขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดกรอบการปฏิบัติเบื้องต้น และขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ภารกิจ เฉพาะในส่วนที่เป็นการพิจารณาคำแนะนำเบื้องต้นของหน่วยเหนือ

ขั้นตอนที่ ๒ เข้าใจสภาพแวดล้อมทางยุทธการ (Understand Operational Environment) เป็นการระบุ และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่จะมีการปฏิบัติการ ทางทหาร เพื่อให้เข้าใจและทราบผลกระทบต่อการปฏิบัติการ ทั้งในส่วนที่เป็นกายภาพ และมีทั้งกายภาพ โดยพิจารณาในรูปของระบบและโหนด และหาผลกระทบที่จะเกิด ต่อการปฏิบัติการ รวมทั้งการพิจารณาตัวแสดงต่าง ๆ และแนวโน้มในการเลือกแนวทางการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงศักยภาพของแต่ละตัวแสดง รวมทั้งพิจารณาแรงเสียดทาน ระหว่างตัวแสดงในระบบ ซึ่งในขั้นตอนนี้ดังกล่าวส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับขั้นตอนที่ ๑ การระบุสภาพแวดล้อมทางยุทธการ และขั้นตอนที่ ๒ อธิบายผลกระทบสภาพแวดล้อม ทางยุทธการ ของกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ตามร่าง อทร.๘๓๐๗ ซึ่งมุ่งเน้นในการสร้างความเข้าใจสภาพแวดล้อมที่สำคัญในพื้นที่ปฏิบัติการ รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมในพื้นที่ดังกล่าวต่อกำลังฝ่ายเราและ ฝ่ายข้าศึก

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดปัญหา (Define Problem) จะเป็นขั้นตอนในการ ระบุภัยคุกคาม หรือสถานการณ์ใด ๆ ในสภาวะแวดล้อมทางยุทธการที่จะมาเป็นอุปสรรค ต่อการเปลี่ยนแปลงจากระบบที่เฝ้าสังเกตในปัจจุบัน (Observed System) ไปยังระบบ ที่ปรารถนา (Desired System) รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ของปัญหา พื้นที่ที่เกิดแรงตึงเครียด (แรงเสียดทาน) การแข่งขัน และโอกาส ซึ่งในขั้นตอนนี้ดังกล่าว การระบุภัยคุกคาม

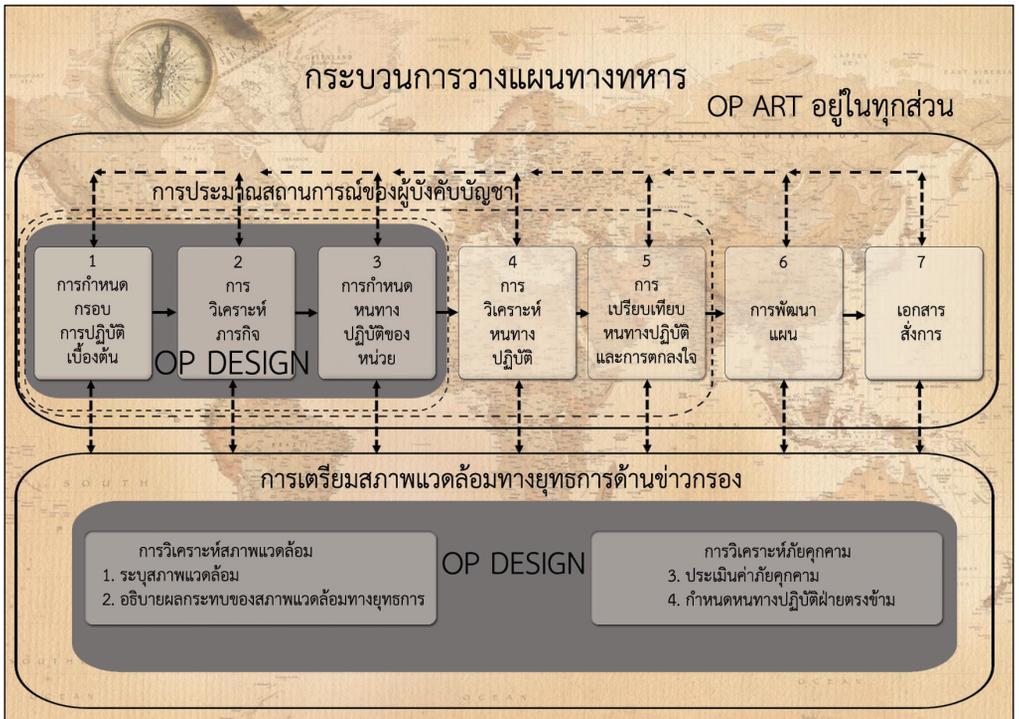
และพื้นที่ จะสัมพันธ์กับกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ตามร่าง อทร.๘๓๐๗ ในขั้นที่ ๑ การระบุสภาพแวดล้อมทางยุทธการ ในหัวข้อกำหนดขอบเขต ภัยคุกคาม สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ของปัญหาหรือภัยคุกคาม การแข่งขัน และ โอกาส จะเป็นการวิเคราะห์ซึ่งกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของขั้นตอนที่ ๒ - ๔ ทั้งนี้ อาจจะกล่าวได้ว่าการกำหนดปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการเตรียม สภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ตามร่าง อทร.๘๓๐๗

ขั้นตอนที่ ๔ พัฒนาแนวทางการยุทธ (Develop an Operational Approach)

จะเป็นการแสดงวิสัยทัศน์ของผู้บังคับบัญชาว่าการปฏิบัติการทางทหารในครั้งนั้นจะดำเนิน ไปในแนวทางใด ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวจะสัมพันธ์กับกระบวนการวางแผนทางทหารตามร่าง อทร.๘๓๐๗ ในขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์ภารกิจ โดยเฉพาะในหัวข้อการกำหนดภารกิจ และเจตนาของผู้นับบัญชา ซึ่งจะแสดงวิสัยทัศน์ของการปฏิบัติการในเบื้องต้น รวมทั้ง สัมพันธ์กับขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดหนทางปฏิบัติของหน่วย ที่เป็นการอธิบายแนวทางการปฏิบัติการโดยใช้ภาพอธิบายเป็นส่วนใหญ่ โดยในขั้นตอนดังกล่าว จะนำองค์ประกอบ ของ Operational Design (Design Elements) ที่สำคัญมาช่วยในการวิเคราะห์ เช่น การนำแนวคิดเรื่องผลกระทบ (Effect) มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดสถานะชี้ขาดทางการรบ (Decisive Point) รวมทั้งแสดงภาพแนวทางการปฏิบัติการที่มีการลงรายละเอียด ในรูปแบบ ของเส้นแนวการยุทธ (Line of Operations) ที่ประกอบไปด้วยการร้อยเรียงของสถานะ ชี้ขาดทางการรบ (Decisive Point) ตามเฟส (Phase) ต่าง ๆ ไปจนถึงจุดศูนย์กลาง (COG) และสถานะสุดท้ายที่ต้องการ (End State)

กล่าวโดยสรุปสำหรับคำถามข้อ ๗ พื้นฐาน Operational Art โดยเฉพาะ องค์ประกอบของ Operational Art ทั้ง ๙ องค์ประกอบ จะถูกนำไปประยุกต์ใช้ภายใต้ ศิลปะ และความชำนาญในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการ เตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง เพื่อให้การวางแผนเป็นไปอย่างเชื่อมโยง ระหว่างวัตถุประสงค์ วิธีการ และเครื่องมือ โดยที่พื้นฐาน Operational Design ที่สำคัญ ได้แก่ กระบวนการ Operational Design (Design Methodology) จะเป็นแนวทาง ในภาพรวมของขั้นตอนที่สำคัญในการกระบวนการวางแผนทางทหาร โดยเฉพาะ ในขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดกรอบการปฏิบัติเบื้องต้น จนถึงขั้นตอนที่ ๓ การกำหนด หนทางปฏิบัติของหน่วย และในทุกขั้นตอนของกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อม ทางยุทธการด้านข่าวกรอง ในขณะที่องค์ประกอบ Operational Design จะถูกไปใช้

เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์หรือแสดงรายละเอียดภาพแนวทางการปฏิบัติที่เป็นผลผลิตที่สำคัญให้มีความชัดเจน ด้วยความสัมพันธ์ดังกล่าว การเข้าใจพื้นฐานของ Operational Art และ Operational Design จึงมีความสำคัญต่อการวางแผนตามกระบวนการการวางแผนของกองทัพเรือ และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองในปัจจุบัน

ภาพความสัมพันธ์ของ Operational Art และ Operational Design กับกระบวนการวางแผนทางทหาร และการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ตาม ร่าง อทร.๘๓๐๗^{๒๗}

บทสรุป

Operational Art และ Operational Design เป็นพื้นฐานที่อยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผนทางทหาร และการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรอง ตามเอกสาร ร่าง อทร.๘๓๐๗ ตามที่ได้กล่าวมา อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ รวมทั้งเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้บังคับบัญชา หรือฝ่ายเสนาธิการสามารถวางแผน ตัดสินใจ และกำหนดแนวทางการใช้กำลังทหารอย่างมีศิลปะ และความชำนาญภายใต้สภาวะแวดล้อมของการปฏิบัติการที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีหลักตรรกะ เชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการ (Ends) แนวทางการใช้กำลัง (Ways) และกำลังรบ (Means) รวมทั้งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ได้ตามที่กำหนด โดยมีการแสดงภาพแนวทางการใช้กำลังที่มีความชัดเจนจากความสำคัญตามที่ได้กล่าวมา จึงสามารถสรุปได้ตามหัวข้อของบทความในครั้งนี่ว่าพื้นฐานของ Operational Art และ Operational Design เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการวางแผนตามกระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองของกองทัพเรือไทย ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้บังคับบัญชา และฝ่ายเสนาธิการที่เกี่ยวข้องกับการฝึก หรือการปฏิบัติการต่างๆ ของกองทัพเรือที่จะต้องวางแผนและตัดสินใจ โดยใช้กระบวนการวางแผนทางทหาร และกระบวนการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองของกองทัพเรือไทย ตามเอกสาร ร่าง อทร.๘๓๐๗ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจพื้นฐานของ Operational Art และ Operational Design ให้ได้อย่างท่องแท้ ไม่ใช่ทำความเข้าใจเฉพาะหลักการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการดังกล่าวเพียงเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้การวางแผนในการปฏิบัติการ และการเตรียมสภาพแวดล้อมทางยุทธการด้านข่าวกรองเป็นไปตามความมุ่งหมาย และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ ของกองทัพเรือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ๑ Lt. Col. Wilson C. Blythe Jr., U.S. Army. Historical Perspectives Operational Art : Military Review 2018, p.39-40
- ๒ Milan N. Vego., Joint Operational Warfare: Theory and Practice, p. I-24
- ๓ US Army, FM 5-0 (2010), p.2-4
- ๔ US Joint Chief of Staff, JP 5-0 Joint Planning, p.GL-12
- ๕ Milan Vego, Joint Operational Warfare Theory and Practice, p.ii-3-ii-4
- ๖ Ibid, p.III-60
- ๗ Ibid, p.VII-4
- ๘ อทร.๘๐๐๔ หลักการและทฤษฎีการทำสงคราม พ.ศ.๒๕๔๓, หน้า ๑๖๑ - ๑๖๒
- ๙ Michael Howard and Peter Paret, ON WAR, p.595
- ๑๐ Critical Vulnerability (CV) คือ องค์ประกอบของความต้องการวิกฤติที่มีความอ่อนแอหรือสามารถทำให้อ่อนแอได้ / ร่าง อทร.๘๓๐๗
- ๑๑ Steven D. Kornatz, Joint Force Quarterly 82 (3rd Quarter, July 2016) The Primacy of COG Planning: Getting Back to Basics, p.94-96
- ๑๒ Ibid, Joint Operational Warfare Theory and Practice, p.XIV14-XIV-15
- ๑๓ Ibid, p.XIV-12
- ๑๔ Ibid, p.XIV-4
- ๑๕ Ibid, p.VII-3
- ๑๖ U.S.Navy, NWP 5-01 Navy Planning Edition 2013, p.D-2
- ๑๗ Ibid, p.D-3
- ๑๘ Ibid, p.D-4
- ๑๙ Ibid, p.D-4
- ๒๐ Ibid, p.D-6
- ๒๑ Ibid, p.D-8
- ๒๒ Ibid, p.D-9
- ๒๓ US. Army Planner Hand book/ JP 5-01/ A.D.F.P 5.0.1 AL2/ Joint Operation/ร่าง อทร.๘๓๐๗
- ๒๔ Ibid
- ๒๕ ร่าง อทร.๘๓๐๗ การวางแผนทางทหาร แก้ไข ปี พ.ศ.๒๕๖๒, หน้า ๑
- ๒๖ Ibid, หน้า ๑ - ๓
- ๒๗ Ibid.